అబ్బాయి ఆడిన నాటకం

గాడేపల్లి సీతారామయ్య

అమ్మ, కనకమ్మ వడ్డిస్తూవుంటే గోపాలం ఏం తింటున్నాడో తెలియకుండా అదరా బాదరాగా భోంచేస్తున్నాడు. సీనియరుగారి ఇంటిదగ్గరనుండి వచ్చేటప్పటికి పదిన్నర అయింది. నిద్ర మంచంమీద వుండగానే ఏదో కొంప మునిగినట్లు సీనియరుగారు కబురుచేస్తే, ఏంపనో అని తను తొందరగా ముఖం కడుక్కుని. ఆలస్యం అవుతుందని అయ్యరుగారిని కాఫీకి దర్శించి, ఆఫీసరుగారి ఇంటికి వెళ్ళేడాయను. ఎంతైనా బ్రాహ్మణుడుకాబట్టి స్నానం లేకుండా భోంచేయలేక, వచ్చి స్నానం చేశాడు. అప్పుడే పావుతక్కువ పదకొండు గంటలు కావస్తోంది. ఆఫీసరుగారు పన్నెండు గంటల రైలులో క్యాంపు వెడతానన్నారు. ఆయనకి ఫైల్సుసర్ది పదకొండూ వలభై అయిదుకన్నా రెడీ చేయాలి. ఆఫీసు ఇంటికి ఒక మైలుపైగా వుంటుంది. ఎలాలేదన్నా నడచి వెళ్ళడానికి పావుగంట పడుతుంది. తనువున్న బెజవాడ బస్తీలో రోజూ రిక్షాలు ఎక్కితే, తన నెజీతం ఇరవై రోజులు రాదు, "గాజుల బేరం భోజనంతో సరి" అన్నట్లు. పదకొండూ ఇరవైకన్నా ఆఫీసులో లేకపోతే సీనియరుగారికి రెలు టైముకి ఫైల్సు అందచేయలేడు. ప్రొద్దున్న దగ్గరనుండీ ఆయనదగ్గరే వున్నాడు కదా 'క్యాంపు' అని ఏ తొమ్మిదింటికన్నా చెప్పివుంటే వెంటనే ఇంటికివచ్చి, వెళ్ళివుండేవాడు. పది గంటలు అయ్యాక "ఆఫీసు టైమవుతోంది ఇంకా భోంచేసి వెళ్ళాలి" అని తను అంటే ఆయన "అన్నట్లు మరిచిపోయాను గోపాలం" అని ఎంతో ఆప్యాయంగా ప్రారంభించి "పన్నెండింటికి రైలులో క్యాంపు వెళ్ళాలి. ఫలానా, ఫలానా ఫైల్సు సర్ది బంట్రోతుచేత స్టేషనుకి పంపు" అన్నాడు. గోపాలం సీనియరుగారి సెలవు తీసుకునేముందు ఆయన మరొకటి కూడా హెచ్చరించారు, "గోపాలం నేను రైలుకు వెడుతూ ఆఫీసుకు రావడానికి టైముండదు. నువ్వు నే చెప్పిన అన్ని ఫైల్సు సరిగ్గాసర్ది పంపించు స్టేషనుకి" అని.

ఆఫీసరుగారి హెచ్చరిక జ్ఞాపకం వచ్చేటప్పటికి గోపాలానికి ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది. "తనకి, భోజనం చేసి రైలుకి వెళ్ళేటప్పుడు, దగ్గరగావున్న ఆఫీసుకు రావడానికి టైముండదట; నేనుమాత్రం భోజనం, తను చెప్పినపనులూ అప్పుడే వచ్చి ఎలా చేస్తాననుకుంటాడు, మూర్ఖుడు. వారి సుఖమే కాని గుమస్తాల కష్టాలు అక్కరలేదు ఆఫీసర్లకి" అనుకుంటూ కోపంలో ముద్దలు దిగమ్రింగుతున్నాడు.

ఇంతట్లో కనకమ్మ ప్రారంభించింది "నెయ్యి నేలపాలయింది కదా అని డబ్బు ఇయ్యకపోతే వూరుకుంటుందా గవరమ్మ..." అమ్మ మాటలువిని గోపాలం ఏమిటన్నట్లు పశ్నార్థకంగా తలెత్తి చూశాడు. "ఏమీ లేదురా నాయినా, ప్రొద్దున్న నేను కొని, అరవీసెడు నెయ్యి బుడ్డిలో పోద్దామని క్రిందపెడితే నీ పెళ్ళాం తన్నేసింది. నెయ్యి పోతేమాత్రం గవరమ్మకు రెండున్నర రూపాయలూ ఇయ్యొద్దూ? మధ్యాహ్నం రెండుగంటలికి డబ్బుకి వస్తానంది. నువ్వు ఆసమయానికి వుండవుకదా అని." అని టూకీగా పూర్తిచేసింది.

ప్రక్క గదిలోకి అప్పుడే స్నానంచేసి వచ్చిందేమో గోపాలంభార్య, లక్ష్మి వింది ఆమాటలు. లక్ష్మి మంచిదేకాని మాట పడేదికాదు. మొన్న మొన్నటిదాకా కనకమ్మ ఎన్నిఅన్నా ఎలాగో తను పడుతూ వుండేది. అంచేత ఏగొడవా పైకివచ్చేది కాదు. కాపరానికివచ్చి తను అప్పుడే రెండు సంవత్సరాలు కావస్తోంది. ఈమధ్య "తప్పులేందే అత్తగారిమాట రెండు పడాలి, తనభర్త సంపాదిస్తూవుంటే" అనే ఆత్మాభిమానం కలిగింది. అప్పట్లో అత్తగారు తనమీద నేరాలు అప్పుడప్పుడు చెప్పినా, తనభర్త తిన్నా సంజాయిషీలు అడక్కపోవడంచూసి, సంతోషించి వూరుకుంటూ వుండేది. "అమ్మ కాబట్టి చెప్పే వద్దనలేక వింటున్నారు." అనుకుని తృప్తిపడేది. కాని యీ మధ్య గోపాలం, అమ్మమాటలు విని, "ఇలా అయితే ఎలాగ సంసారం చెయ్యడం? పగలంతా కష్టపడి నేను తెస్తూవుంటే నీకు తెలియడం లేదు. నానాగడ్డీ మేస్తేకాని యీ చాలీచాలనిజీతం రావటం లేదు; నీకు ఏమన్నా తెలుస్తోందా?" అంటున్నాడు. నిన్న అత్తయ్య తను ష్వాలాకు కొన్న రిబ్బనుకిచేసిన హంగామా జ్ఞాపకం వచ్చింది. అయినా తను తన్నెయ్యాలని నెయ్యిని తన్నేసినట్లు చెప్పతూవున్న అత్తగారి మాటలు వినేటప్పటికి కోపం ఆపుకోలేకపోయింది లక్ష్మి.

"అదేమిటండీ అత్తగారూ, నేను నేతిగిన్నని తన్నెయ్యాలని తన్నేసినట్లు చెబతారు మీ అబ్బాయితోటి అదికాకుండా మట్టినేలకాబట్టి కొంత నెయ్యి అన్నా దక్కలేదు కాని లేకపోతే..."

"తన్నెయ్యాలని తన్నెయ్యకపోతే చూడక తన్నేశావు పాపం. ఏరాయి అయితేనేం పళ్ళూడడానికి నెయ్యిపోయిందా లేదా? పట్టపగలు నేలమీద నడిచేటప్పుడు నక్షత్రాలు లెక్కపెడతారు కాబోసు యీకాలం ఆడవాళ్ళు. అవున్లే! కట్టుకున్న చీర సవరించుకోవడం, రిబ్బను ముళ్ళుమార్చి ముళ్ళేసుకోవడం సరిపోతుంది, నేలమీద వున్నవి కనబడతాయా? చూసి తన్నేసినా, చూడక తన్నేసినా రెండున్నర రూపాయలూ వదెయ్యక తప్పదు కదా గవరమ్మ. ప్రొద్దున్న పోస్తూనే చెప్పింది "రెండు గంటలకి వస్తాను, డబ్బు పూర్తిగా యిచ్చెయ్యాలి దూళ్ళకి చిట్టుపరక నుప్పిడన్నా లేదు" అని. గవరమ్మ మధ్యాహ్నం వస్తానంది కదా, డబ్బు ఇయ్యాలని అబ్బాయితో చెబుతున్నాను. ఇంతకీ వాడు ఆ సమయానికి వుండడు కాబట్టి చెప్పేను. నిజమేలే! వున్నది వున్నట్లు అంటే ఎవరికన్నా వుక్రోషమే" అని నుక్క త్రిప్పకుండా ఏకరువు పెట్టింది.

భర్త అత్తగారిని వారించక పోవడం చూసి లక్ష్మికి ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది "వేమన పద్యంలోలా ఎవరుచేసినవి వాళ్ళకి కనబడవు. మొన్న యింకో నాలుగు మెట్లెక్కడా బావిమీద పెట్టడానికి బద్ధకించి, ప్రక్కనున్న వంటయింటి రేకులమీద పెట్టినందు వల్ల, పదిరూపాయలజాడీ, ఇరవై రూపాయల సంవత్సరం పొడుగునా వచ్చేవలసిన వూరగాయ నేలపాలయ్యాయి. ఊరగాయ ఎందుకూ పనికిరాకుండా దాని

★ అబ్బాయి ఆడిన నాటకం ★

నిండా ఇసుక. ఇంక జాడీనూ, కొన్ని పెంకెల ముక్కలయి, ఆవేళ మీకూ, నాకూ పని చెప్పింది. మరచిపోయారు కాబోసు." అని ఎత్తిపొడిచింది.

"దానిమీద కాకి వాలటం మూలాన్ని పడిపోయింది కాని, లేకపోతే పడిపోయేదా జాడీ ఎన్నిసార్లు అలా పెట్టలేదు. ఇప్పుడంటే కర్మం కాలి పడిపోయింది కాని, అంతకుముందు ఎప్పుడన్నా పడిందా?" అని సర్దుకోబోయింది కనకమ్మ.

"పాపం! అప్పుడు జాడీ దానికర్మం కాలి పడిపోయింది. ఇప్పుడు మాత్రం నాకర్మం కాలి, గిన్నెకి కాలుతగిలి ఒలికిపోయింది నెయ్యి ఏం, అంతేనాఅండి" అని అత్తగారివైపు చురచురా చూసింది లక్ష్మి.

"ఆ! బాగుంగి వరుస" అన్నాడు తలెత్తి తలవని తలంపుగా గోపాలం

ఇంతవరకూ శ్రుతి మించుతూవున్నా, భార్యని మందలించాలని కాని, అమ్మని వారించాలని కాని గోపాలానికి తట్టలేదు. వాళ్ళ ధోరణి వింటువున్నాడే కాని, ఆఫీసుకు త్వరగా వెళ్లాలనే తొందరలో ఎక్కువ పట్టించుకోలేదు ఇప్పుడన్నా భార్యని వారించక పోయేవాడే, తనకి అమ్మ మజ్జిగ మొదటిసారి అడిగినప్పుడే వడ్డించివుంటే. అతను అన్న రెండుముక్కలూ మాత్రం మంచి తూకంగా వచ్చాయి లక్ష్మి అక్కడ నుంచి వెళ్లిపోయింది. కనకమ్మ మళ్లీ నోరు విప్పలేదు; కావలసిన మజ్జిగపోసి తన పని మీద తప్పుకు వెళ్లిపోయింది.

గోపాలం భోజనంచేసి బట్టలు వేసుకుంటూ "అమ్మా" అని పిలచాడు. కనకమ్మ మామోలు ప్రకారం గ్లాసుతో మంచినీళ్లు పట్టుకువచ్చింది. పర్సులోనుంచి అయిదు రూపాయలు తీసి, కనకమ్మకిచ్చి "ఇంకో అరవీసెడు నెయ్యి తెమ్మను గవరమ్మని" అన్నాడు. మంచినీళ్లు తాగి చేతిగడియారం చూశాడు. పదకొండూ పది అయింది. వెంటనే బయల్దేరి ఆఫీసుకు వెళేడు.

గోపాలం కష్టంమీద సీనియరు గారికి అనుకొన్న ప్రకారం రైలు టైముకి కావలసిన ఫైల్సు సర్ది, కట్టకట్టి పంపించాడు. ఒక అర్జీకి నకలు తీయవలసి వుండి తెల్ల కాగితం, కలం పట్టుకున్నాడు వ్రాద్దామని ప్రయత్నించాడు. వ్రాత జరుగ లేదు. కలం అరలోపెట్టి ఆలోచిస్తున్నాడు. అతనికి ఎంతసేపూ ఆ వేళ భోజనం దగ్గర జరిగిన సంఘటనే జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఎలాగ ఇంటి దగ్గర పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కోవాలో అర్థం కావడం లేదు. ఎన్ని పద్ధతులు ఆలోచించినా, ఏదీ చివరికి సరియైనదిగా కనబడటం లేదు. రెండు గంటలూ ఆ ప్రాంతంలో తోడిగుమస్తా రాఘవరావు వచ్చి, "నకలు తీసేవా?" అని ప్రశ్నించాడు. "లేదు" అని గోపాలం "సీనియరు గారు క్యాంపునుండి వచ్చేటప్పటికి నకలు తీయలేకపోనులే" అని నిరత్సాహంగా సమాధానం ఇచ్చేడు. సీనియరు గారు వూళ్లో లేకపోతే పని ఎగనెయ్యటం గుమస్తాలకి అలవాటే కాబట్టి నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు రాఘవరావు.

గోపాలానికి మాత్రం దృష్టి యింకా ఇంటిమీదే వుంది. ప్రొద్దున్న అన్నం దగ్గర తను అమ్మని ప్రారంభంలోనే వారించక పోవ

డానికీ, లక్ష్మిని మందలించక పోవడానికీ ఏమిటి కారణం అని ప్రశ్నించుకున్నాడు. వెంటనే తోస్తున్న సమాధానం: "అప్పట్లో అలా పూరుకోవడం మంచిదిగా తోచడం పోనీ తరువాత మాత్రం ఏమి చేశాడు గనుక "ఆ బాగుంది వరుస" అన్నాడు. దానితో తనమీద వున్న గౌరవమే అనండి, భయమే అనండి వాళ్ళు అంతటితోటి ఆపేశారు వాదన. లేకపోతే ఏమి చేయకలిగేవాడు తను? పూర్వం తను అంటే ఎంతగౌరవం లక్ష్మికి, తనముందు ఎప్పుడైనా తన తల్లిని ఎదురించిందా? కనకమ్మ మాత్రం తీసిపోయేదా లక్ష్మి విషయంలో. తను అనేక సార్లు విన్నాడు "అమ్మాలూ, లక్ష్మీ" అని పిలవడం. అమ్మ అననే అంది తనతో ఒకసారి, తనకి కూతురు లేని కొరత లక్ష్మి తీర్చిందని. మరి యీ మధ్య యీ మార్పేమిటి? అదే అర్థం కావడం లేదు గోపాలానికి.

సుమారు రెండు నెలల క్రితం, సంవత్సరానికి ముందు రోజుని అత్తా కోడళ్లూ తగువు పడ్డారు. వాళ్ళు తగువు పడడం తను ప్రక్కగదిలో పేపరు చదువుకుంటూ తొలిసారిగా విన్నాడు. అది వీధులోకి వచ్చిన మూటల వాడి దగ్గర పండక్కి చీరకొనడంలో వచ్చింది లక్ష్మి పదిహేను రూపాయల చీర కొనుక్కుంటానంది. అమ్మ రోజూ తెచ్చుకొడానికి పదిరూపాయల చీర బాగుంటుంది కొనమంది. ఎంత చెప్పినా అత్తగారి మాట వినలేదు లక్ష్మి. తన్ని లక్ష్మి పదిహేను రూపాయలు అడిగితే "ఎందుకు?" అని అన్నా తను అడక్కుండా యిచ్చేశాడు. చీర కొన్న తరువాత అమ్మ "చీర మంచిదే. రంగుబాగానే వుందిలే" అని ఒప్పుకోవడం విన్నాడు. అందుచేత ఆ వేళ వాళ్ల వాదన తనకి సంతోషాన్నే కలిగించింది.

అది మొదలు అత్తా కోడళ్లు వాదించుకోవడం గోపాలం తరుచు వింటూవచ్చాడు. అప్పుడప్పుడు తనకి వాళ్ళ వాదన వింటూ వుంటే బాధ కూడా కలిగేది. ఆవాదనలు వినలేక లక్ష్మిని ఏదో వంకని పిలుస్తూ వుండేవాడు. కాని తను లక్ష్మిని కాని, తన తల్లిని కాని 'ఎందుకు తగువు' అని ఎప్పుడూ ప్రశ్నించలేదు. అదే పొరపాటయిందని తరువాత వచ్చినప్పుడు అల్లా అనుకుంటాడు.

పూర్వంలా కాదు, ఇప్పుడు పరిస్థితులు విషమించాయి నెల క్రితం వాళ్ళు, తనముందు ఎప్పుడూ వాదించుకోలేదు. ఈ మధ్య వాళ్లు తన్ని లక్ష్యం చేయకుండా తన సముఖంలోనే తగువులు పడుతున్నారు. అంతకు ముందు వాదనే కాని, యీ మధ్య వారం రోజుల నుంచి, ఒకళ్లనొకళ్ళు దెప్పుకోవడం, దేపు కొనడం జరుగుతోంది. తను మాత్రం తటస్థంగా వింటున్నాడు. వీలైనంత వరకూ సమయం చూచి వినోదంగా వారిస్తున్నాడు. అమ్మమాత్రం తనతో లక్ష్మిమీద రోజూ ఏవో నేరాలు చెప్పడం మొదలు పెట్టింది. అన్నీ చెప్పి "ఇంక ఏమున్నా వుందా, సంసారం గుండమై పోదూ యిలా అయితే" అంటుంది, కేవలం సంసారం మీద మమకారం కొద్దీ అంటూవున్నట్లు. పదిసార్లకి ఒకసారి యైనా తను లక్ష్మిని మందలించకపోతే, తను పెళ్లాము మాటలు వింటున్నాడు అంటుందేమోనని లక్ష్మిని మందలిస్తున్నాడు. అదీ కాకుండా సీనియరుగారు వూళ్లో వుంటే యీ పనీ ఆపనీ చెప్పి, అనవసరంగా చికాకు పడి గుమస్తాలని విసుగెత్తిస్తాడు ఆ చికాకు మీద తను ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి ఏదో అమ్మ చెప్పడం, అమ్మని వద్దనలేక లక్ష్మిని యీ మధ్య గట్టిగానే మందలిస్తున్నాడు. లక్ష్మిమాత్రం తను ఏమన్నా పూరుకుంటోంది. అంతేగాని వాళ్ళు తగవులు పడుతూవుంటే తను జోక్యం కలుగ చేసుకునేవాడు కాదు. వీలైతే తగ్గించడానికి ప్రయత్నించేవాడు, లేకపోతే విననట్లు పూరుకునేవాడు, అంతే. తను ఎందుకు వాళ్ళ తగవుల్లో జోక్యం కలుగ చేసుకోవడం లేదు? మళ్ళీ ఆ ప్రశ్నే! ఇలా ఆలోచిస్తూ వుంటే టపా వచ్చిందన్నాడు బంట్రోతు తలె తి, వుత్తరాలు పుచ్చుకుని డి. ఇ. ఒ గారి ఆఫీసు నుంచి వచ్చిన వుత్తరం తీసి విప్పేడు. దాని మీద "రిమైండరు" అని వుండగానే హెడ్డు గుమస్తా గారి దగ్గరికి తీసుకు వెళ్లేడు.

ఆ సాయంకాలం, గోపాలం ఇంటి దగ్గర వీధి గదిలో, పడక కుర్చీలో పడుకుని పేపరు చూస్తున్నాడు. కొంత సేపు పోయాక కనకమ్మ మాటలు వినపడ్డాయి అతనికి. మాటల వరుస చూసి, వినడం యిష్టం లేక గట్టిగా చదవడం మొదలు పెట్టేడు. తనకి వినపడాలని గట్టిగా అంటూవుంటే, కొంతసేపటికి వినక తప్పింది కాదు గోపాలానికి.

"రైలులో పాడుతూ వుంటారు చూడు బ్రహ్మంగారి పదాలు- 'పెళ్లాము అరటి పండగును, అమ్మ ఏదో అగును' అంటూ అలాగ కన్నకొడుకే అయితే ఏంచేస్తాను? వాడు నీ చేతులో కీలుబొమ్మ కాబట్టి నువ్వాడింది ఆట, పాడింది పాట అవుతోంది అరవీసెడు నెయ్యి నేలపాలు చేసినా నిన్నేమన్నా అన్నాడా? పైగా యింకో అరవీసెడు పుచ్చుకోమని అయిదు రూపాయలు ఇచ్చాడు. డబ్బంటే యిచ్చేడు గాని నెయ్యి దొరుకు గవరమ్మ దగ్గర. ఎలాగ వాడికి నెయ్యి లేకుండా వడ్డించడమా రాత్రి, అని నేను దేవుళ్ళాడుతూ వుంటే..." అంటోంది కనకమ్మ.

ఆ మాటలు వినేటప్పటికి గోపాలానికి గుండెలో పెద్దరాయి పడ్డట్టు అయింది. వెంటనే పడక కుర్చీలో లేచి కూర్చున్నాడు. వెళ్ళి అమ్మని "ఏమిటి నీ మాటలు, మంచీ చెడ్డా లేకపోతే సరీ, ఎప్పుడూ ఇంట్లో ఏదో ఒక గొడవేనా?" అని వారిద్దామనుకున్నాడు. మళ్లీ "పోనీ" అని పూరుకొన్నాడు. ఆ సమయంలో తను అలా అంటే లక్ష్మి, తను తన వైపు మాటలాడుతూవున్నట్లు భావించి, తనతల్లిని లోకువ చేస్తుందని అభిప్రాయం. అదే తను, లక్ష్మి అమ్మ నంటూ వున్నా తరుచు మందలించక పోవడానికి కారణం. స్వతహాగా అమ్మ, కనకమ్మ ఏదో అంటూనే వుంటుంది లక్ష్మిని. తను లక్ష్మిని మందలిస్తే ఇంక ఏ మైనా వుందా మరీ రెచ్చిపోతుంది. ఇంచుమించు వాళ్ల తగవుల్లో జోక్యం కలుగ చేసుకోకుండా, తటస్థంగా వుండడం తన "పోలసీ" అయింది తను మధ్యాహ్నం ఆఫీసులో ఎంత ఆలోచించినా "తను ఎందుకు ప్రొద్దున్న అన్నం దగ్గర తల్లిని 'తప్పని' వారించకుండానూ, లక్ష్మిని మందలించకుండాను పూరుకున్నాడు?" అనే ప్రశ్నకి అప్పుడు తగిన సమాధానం ఇప్పుడు ఇట్టే తట్టింది. మళ్ళీ "పోలసీ" అన్నమాట జ్ఞాపకం రాగానే అంత గొడవలోనూ ఒక చిన్న నవ్వు నవ్వేడు గోపాలం.

"అదేమిటండీ, పెద్దవాళ్లయి అలా అంటారు, నెయ్యిలేకపోతే సంసారంలో గడవదా ఒకపూట అనే ఉద్దేశ్యంతో అన్నాను కాని. మీమాటలు విని, ఆయన నన్ను తిట్టి, కొట్టాలని కాబోసు మీ ఆలోచన." అంది పూరుకోకుండా వెంటనే లక్ష్మి.

"నెయ్యి లేందే ఎలాగ వడ్డించను అనుకుంటూ నేనంటే ఇంత వ్యాఖ్యానం తీసేవుకదా, తిట్టే కొట్టే మొగుడయితే అలా మాటలాడగలవా? నెయ్యి లేందే నేను వడ్డించలేను, అగస విళ్ళు దాటాయి కాని, యీ క్షణందాకా నేను నెయ్యి లేకుండా ఎవరికీ గడ్డు అన్నం పెట్టలేదు నువ్వు వచ్చావు కాబట్టే ఇప్పుడు అన్నీ నేర్చు కోవాలిలా వుంది. కావలసే నువ్వు వడ్డించుకో లేక పోతే మానుకో నీ మొగుడికి. ప్రతీ దానికి 'నువ్వు' అంటే 'నువ్వు' అంటావు, పెద్దా చిన్నా తారతమ్యం లేకుండా"

"నువ్వు అని ముందు మీరంటే కదా "నువ్వు" అన్నా నన్నారు మీరు. "నువ్వు" అనలేదు. అనను లెండి. 'మీరు' అంటాను. వడ్డించడమే ఎందుకూ, మీకు వండడం యిష్టం లేక పోయినా, రోజూ నేనే వండిపెట్టుకుంటాను ఆయనికి" అని నిర్లక్ష్యంగా అనేసింది లక్ష్మి.

ఇంక వినడం ఇష్టం లేక పోయింది గోపాలానికి. పేపరు మడిచి బల్లమీద పడేసి, మళ్లీ అమ్మ మాటలు వినవలసి వస్తుందేమోనని, కుర్చీకి తగిలించివున్న చొక్కా వేసుకుంటూ వీధిలోకి వచ్చాడు. "లాభంలేదు. పరిస్థితులు పూర్తిగా విషమించాయి" అని పెదవి విరచి తిన్నగా తన స్నేహితుడు, శంకరం ఇంటికి వెళ్ళేడు.

★ అబ్బాయి ఆడిన నాటకం ★

గోపాలం బెజవాడ వచ్చిన కొత్త రోజులలో అతనికీ, శంకరానికీ గ్రంథాలయంలో, చదరంగం దగ్గర పరిచయమైంది. అది మూడు సంవత్సరాల క్రితం మాట. శంకరం స్వగ్రామం ఆవూరే. అతను వచ్చిన సంవత్సరమే శంకరం బి. ఎల్. పరీక్షలో వుత్తీర్ణుడయ్యాడు. ఇప్పుడు అతను అక్కడే ప్రేక్టీసు చేస్తున్నాడు. ధనం వున్నా గర్వం లేదు. స్నేహితుడు అంటే ప్రాణం పెడతాడు. అంచేత రెండు మూడు మాసాలలో గోపాలం, శంకరం ప్రాణస్నేహితులు కాగలిగారు. గోపాలం బెజవాడ వచ్చిన సంవత్సరం కనకమ్మ కొవ్వూరు, ఆమె తమ్ముడి దగ్గరకు వెళ్ళి, రెండుమాసాలపాటు వుంది. అప్పటికి యింకా లక్ష్మి కాపరానికి రాలేదు. శంకరం పట్టువల్ల ఆరెండు నెలలూ గోపాలం వాళ్ళ ఇంట్లోనే భోంచేశాడు.

గోపాలం వెళ్ళేటప్పటికి శంకరం ఆఫీసు గదిలో కూర్చుని, పేపరు చదువుకుంటున్నాడు. గోపాలాన్ని చూసి శంకరం పేపరు దించి "ఈమధ్య కనపడలేదేం?" అని ప్రశ్నించాడు.

"నిన్నేగా కనబడకపోతే. పనిమీద వచ్చాను; ఒక విషయంలో నీ సలహా కావలసి వచ్చింది. పత్రిక మూసై" అన్నాడు ఆందోళనగా ఒక కుర్చీలో కూలబడుతూ.

"ఆఫీసులో వున్నాను. సలహాకి ఫీజు యివ్వాలి తెలుసా" అన్నాడు పేపరు మడుస్తూ శంకరం.

"అలాగేలే, సరదాలకి సమయం కాదిది" అని రెండు నెలల క్రితంనుంచి, యీరోజుదాకా ఇంటిదగ్గర జరిగిన గొడవలన్నీ ఏకరవు పెట్టేడు గోపాలం. "ప్రతీ ఇంట్లో వుంటాయి గొడవలు, చెప్పేదేమిటి, వాటంతటికి అవే సర్దుకుంటాయని ఓ అరగంట క్రితం దాకా ఓపికపట్టేను. పరిస్థితులు విషమించేశాయి నా చెయ్యి దాటిపోయినట్టు కూడా తోస్తూంది. స్నేహితుడివి కాబట్టి అడుగుతున్నాను; సలహా ఇయ్య కలిగితే ఇయ్యి... లేకపోతే ఏదో చేస్తాను" అని ఆలోచిస్తూ వూరుకున్నాడు.

గోపాలం, శంకరం ఆవిషయంమీద సుమారు ఒక గంట చర్చించారు. ఆఖరికి గోపాలం "9 గం. అయింది. భోజనానికి వెళ్ళాలి ఇంక." అని లేచాడు, తన చేతి గడియారం చూస్తూ.

"పోనీ ఇక్కడ భోంచేద్దువుకాని లే" అన్నాడు శంకరం.

"అలా కాదు. ఈ వేళ ఇంటికి తప్పకుండా వెళ్ళాలి భోజనానికి" అన్నాడు గోపాలం. ఆ వేళ సాయంకాలం గోపాలం ఇంటి దగ్గర, జరిగిన గొడవ విన్నాడు కాబట్టి "ఏం చేశావ్?" అని ప్రశ్నించలేదు శంకరం

వీధిలోకి వచ్చాక శంకరం గోపాలంతో "నేను చెప్పినట్లు చెయ్యి; అదే మంచిదిగా తోస్తోంది. ఆ విషయంలో నువ్వు ఏ మాత్రం సందేహించవద్దు" అన్నాడు ముఖంలోకి చూస్తూ.

"తప్పకపోతే అలాగే చేస్తాను."

"నా ఫీజు మాట"

"కేసు నెగ్గనీ" అని గోపాలం సమాధానం ఇచ్చి, ఇంటికి బయల్దేరేడు

ఇంటికి వచ్చిన తరువాత లక్ష్మి వడ్డిస్తే, గోపాలం భోంచేశాడు నెయ్యి లేకుండా. "అమ్మ ఎందుకు లేచిరాలేదు వడ్డించడానికి" అని అతను అడగలేదు, లక్ష్మి చెప్పలేదు. అతనికి మనస్సు తేలిగ్గా వున్నట్లు అనిపించింది. బహుశః ఒక నిర్ణయానికి వచ్చినందువల్ల అయివుంటుంది. భోంచేసి, కొంచం సేపు దినపత్రిక చదివి పడుకున్నాడు.

మరునాడు ప్రొద్దున్న లక్ష్మి కాఫీ తెచ్చి, బల్లమీద పెడుతూవుంటే "నువ్వు ఇప్పుడు తొమ్మిదిగంటల ప్యాసింజరులో నీ పుట్టింటికి వెళ్ళాలి. సామాను త్వరగా సర్దుకో" అన్నాడు గోపాలం.

"మావాళ్లు నన్ను రమ్మనలేదు. ఎందుకు వెళ్ళడం?" అంటూ తెల్లబోయి చూసింది.

"నా సుఖంకోసం — నీ బాగుకోసం. తప్పదు వెళ్ళితీరాలి" అన్నాడు కఠినంగా.

మళ్ళీ మాటాడలేదు లక్ష్మి. నిన్న ఇంట్లో గొడవకి గోపాలానికి కోపం వచ్చిందని తెలుసుకుంది. "మాటకి మాట తెగులూ, నీటికి నాచు తెగులూ లా అయ్యో! ఆయన వింటూవుండగా ఎందుకు అత్తగారి ప్రతీ మాటకీ సమాధానం చెప్పేనా, వూరుకున్నా సరిపోవును, ఇప్పుడు ఆయనికి కోపం వచ్చింది" అని చాలా బాధపడింది. ఏమన్నా ప్రయోజనం వుండదు అనుకుంది. ఈ ఆలోచన నిన్న లేనందుకు తన్ను తాను నిందించుకుంది. భర్తకి కోపం వస్తుందని సామాను సర్దుకుందే కాని మనసా పుట్టింటికి వెళ్ళాలని లేదు లక్ష్మికి. అయినా తప్పింది కాదు.

ఎనిమిదిన్నరకల్లా గోపాలం రిక్షా తీసుకువచ్చేడు. రిక్షా అతనిని సామాను లోపల పెట్టమని అతను కనకమ్మ దగ్గరికి వెళ్ళాడు; "అమ్మా! లక్ష్మిని పుట్టింటికి పంపించేస్తున్నాను. నువ్వు తీసుకురమ్మన్నంతదాకా మళ్ళీ తీసుకురాను," అనేసి వచ్చేశాడు. కనకమ్మ విస్తుపోయింది. "నే నేం పంపించమన్నాను గనుకనా, మళ్ళీ తీసుకు రమ్మనటానికి" అందామనుకుంది; మాట రాలేదు. ఇంతట్లో లక్ష్మి వచ్చి "వెడుతున్నానండీ అత్తయ్యగారూ..." అని కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకుంటూ యింకా ఏదో అనబోయింది అంతట్లో "లక్ష్మీ!" అన్న గోపాలం కేకవిని, కళ్లు తుడుచుకుంటూ వీధిలోకి వెళ్ళింది.

తరువాత కనకమ్మ కొంచంసేపు అలాగే నుంచుండిపోయింది ఏమిచెయ్యాలో తోచక. "పంపిస్తే పంపించాడు, నాకేం మధ్య. వాడికి ఇష్టమైతే తెచ్చుకుంటాడు; కష్టమైతే మానుకుంటాడు," అని సమాధానం చెప్పుకుంటూ ఎసట్లో బియ్యం పోయడానికి వెళ్ళింది.

* * *

కనకమ్మకి గోపాలం సంగతి బొత్తిగా బోధపడడంలేదు. లక్ష్మి వెళ్ళిన తరువాత ఒకవారం ఏమివున్నాడో ఇంటిదగ్గర, అంతే. తరువాత పట్టుమని రెండుపూటలు వరుసగా విస్తరి వెయ్యలేదు. రెండు నెలలు సెలవు పెట్టేనన్నాడు తనతోటి ఒకరోజు భోంచేస్తూ. "ఎందుకు పెట్టేవురా సెలవు?" అని తను నిలదీస్తే ఒకసారి "నాకు ఒంట్లో బాగుండడం లేదనీ" ఒకసారి, "నాకు మనస్సు బాగుండడం లేదనీ" మరోసారి; "నాకు సెలవు పెట్టాలని అనిపించిందని" ఏదో ఇష్టం వచ్చినట్లు సమాధానాలు చెప్పేడు. సెలవు పెట్టిన తరువాత ఇంటికి రావడమే అబ్బురమైపోయింది.

రోజూ ఏదో ఒక టైముకి గోపాలం ఇంటికి వచ్చినా, బట్టలుమార్చుకు వెళ్ళిపోతున్నాడు. "అబ్బాయీ ఎక్కడ భోంచేస్తున్నావు?" అని తను అనేకసార్లు అడిగింది. "ఇంకెక్కడ శంకరం ఇంట్లో" అనేవాడు మామూలు సమాధానమే కదా వస్తుందని యీమధ్య తను గోపాలాన్ని ఆ ప్రశ్న వెయ్యడం కూడా మానుకుంది. భోజనం సమయానికి వస్తే "లే, భోజనానికి; వడ్డించేశాను" అని తను అంటోంది. ఒకప్పుడు భోంచేస్తున్నాడు; ఒకప్పుడు ఏదో పనివుందని బట్టలు మార్చుకు వెళ్ళిపోతున్నాడు. ఎంత స్నేహితులు అయితే మాత్రం, రోజూ అన్నం పెడతారా ఇల్లుండగా? తను తమ్ముడిగారి వూరు వెళ్ళినప్పుడంటే, గోపాలానికి ఎవ్వరూ వండిపెట్టడానికి లేరు కాబట్టి, స్నేహంమీద పెట్టేడుగాని, శంకరం తను వుండగా భోజనం ఎందుకు పెడతాడు? ఒక వేళ పెట్టినా, ఒకరోజూ రెండు రోజులూ కాని ఇదేమిటి అప్పుడే నెలా పదిహేను రోజులనుంచి గోపాలం, శంకరంగారి ఇంట్లో భోజనం చేస్తున్నాడనే నమ్మకంపోయింది. మరి ఇంక ఎక్కడ భోంచేస్తున్నాడు?— సమాధానం దొరకడం లేదు తనకి. గోపాలం మాటలు ఏవో మిషపెట్టుతూవున్నట్లున్నాయి కాని, తనతో నిజం చెబుతూ వున్నట్లు లేవు కనకమ్మకి.

ఒకరోజు గోపాలం రాత్రి మూడుగంటలకి సినిమాకు వెళ్ళేనని వచ్చి పడుకుని, మరునాడు ఉదయం పదిగంటలకు లేచాడు.

స్నానం అయ్యాక తను కాఫీ ఇస్తే త్రాగి, బట్టలు వేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు. వంట అయిందని ఎంత బ్రతిమాలినా "ఇప్పుడే కాఫీ త్రాగేను, త్వరగానే వస్తాలే." అంటూ భోంచేయకుండా వెళ్ళిపోయాడు. మళ్ళీ ఆరోజు తనకి కనబడలేదు. తరువాత "ఎంచేత రాలేదు నిన్న" అని అడిగితే "కబుర్లతో ఒంటిగంట అయిపోయింది. శంకరం 'ఇంకేం వెడతావు ఇప్పుడు' అంటే వాళ్ళ ఇంట్లోనే తినేశానమ్మా." అన్నాడు తడుముకోకుండా.

మరొకరోజు సాయంకాలం 6 గం. వచ్చి అన్నం పెట్టమన్నాడు. "ఇంకా వండలేదు, పిండి అయింది ఇప్పుడే" అని తను అంటే "పోనీ అదే పెట్టు, సినీమాకి అందుకోవాలి త్వరగా. నువ్వు మళ్ళీ వండుకుందువు గానిలే" అని పిండి తొందరగా తిని వెళ్ళిపోయాడు.

ఆఫీసుకు శెలవు పెట్టడం, ఇంటి పట్టున వుండకుండా రాత్రీపగలూ లేకుండా తిరగడం, పూర్వం అసహ్యపడే సినీమాలు ఇప్పుడు తిరుమమాడ్డం, భోజనం, ఇంటి దగ్గర ఎప్పుడోకాని చేయక పోవడం చూస్తూ వుంటే, కనకమ్మకి కొడుకు పాడై పోతున్నాడు అనే అనుమానం కలిగింది. కొడుకు తనతో శంకరం ఇంట్లో భోంచేస్తున్నాను అనడం పూర్తిగా మిథ్యగా నిశ్చయించింది శంకరంగారి ఇంటికి వెళ్ళి వాకబు చేద్దామనుకుంది. మళ్ళీ గోపాలానికి తెలిస్తే ఏమంటాడో అని మానేసింది.

కనకమ్మకి కొడుకు ఇలావుంటే త్వరలో భ్రష్టుడు అయిపోతాడనిపించింది. లక్ష్మి వుంటే ఇంటిపట్టుని వుంటాడేమో అనే ఆశ కలిగింది గోపాలాన్ని, లక్ష్మిని తీసుకురమ్మంటే తను, తీసుకు రావచ్చును; కాని ఎలాగ తీసుకు రమ్మనడం? గోపాలం, లక్ష్మిని పుట్టింటికి పంపుతూ అన్నమాటలు స్ఫురణకు వచ్చాయి; తను ఆత్మాభిమానాన్ని చంపుకోవాలి. అయినా యీ పరిస్థితిలో తీసుకురమ్మన్నా, గోపాలం లక్ష్మిని తీసుకు వస్తాడన్న నమ్మకం తక్కువ. ప్రస్తుతం రోజుకి ఒకసారి అయినా వస్తున్నాడు ఇంటికి. లక్ష్మిని తీసుకు రమ్మంటే అదీ రాడేమోఅనే సందేహం వేసింది కనకమ్మకి. లక్ష్మిఅంటే ఇష్టం అంత లేకపోయినా, కొడుకు బాగు కోసం కోడలు అవసరం అనుకుంది. వెంటనే పుటింటి దగ్గరవున్న కోడలికి గోపాలం పరిస్థితి అంతా పూసలు గ్రుచ్చినట్లు వ్రాసింది. తన అభిప్రాయం కూడా క్రింది విధంగా వ్రాసి, పూర్తిచేసి పంపింది:

"గతాన్ని తలపెట్టడం నాకు ఇష్టంలేదు. నువ్వుకూడా తలపెట్టవని వుద్దేశ పడుతున్నాను. మనం, నువ్వు ఇక్కడికి కాపరానికి వచ్చిన మొదట్లోకన్నా ఎక్కువగా కలసికట్టుగా వుండాలని కుతూహల పడుతున్నాను. గోపాలాన్ని యీస్థితిలో బాగుపరచ కలిగితే, నువ్వే బాగుపరచాలి. నిజం చెప్పవలసివస్తే, ఆ నమ్మకం కూడా నాకు తక్కువగానే వుంది అయినా మన ప్రయత్నం, మనం, మనకోసం చేయాలి. వాడిబాగు మన ఉభయులకూ అవసరమైన విషయం. మన పూర్వపు తగవులు పాటించి నువ్వు రావడం మానేవంటే, మన ఉభయులం నష్టపోతాం; నవ్వులపాలు అవుతాం. తల్లినైన నాకంటే, భార్యవైన నీకే ఎక్కువ నష్టం. తరువాత ఎంత విచారించినా ప్రయోజనం వుండదు అంచేత నువ్వు గతాన్ని మరచిపోయి వెంటనే బయల్దేరి రావలెను."

* * *

కనకమ్మ, కోడలికి వుత్తరం వ్రాసి నాలుగు రోజులు అయింది లక్ష్మి పుట్టిల్లు ప్రక్కనున్న తాడేపల్లిగూడెమే కాబట్టి ఎలా లేదన్నా వ్రాసిన మరునాడు అంది వుంటుంది. లక్ష్మివస్తే యీపాటికి రావలసింగే. నిన్నా, ఈ వేళా, రేపూకూడా తిథులు మంచివే—పౌర్ణమి వెళ్ళిన పాడ్యమి, విదియ, తదియలు. వస్తే రేపు రావాలి, వారం కూడా మంచిది కాబట్టి. ఒకవేళ బయల్దేరడానికి ఏకారణం చేత నన్నా వీలుపడని పక్షంలో, ఉత్తరం అన్నా వ్రాసివుండును. గోపాలం మాస్తాడేమో అని వ్రాయకా పోవచ్చును. ఇంతకీ లక్ష్మి వస్తుందని రూఢి ఏది? తను వ్రాసిన వుత్తరానికి తప్పకుండా లక్ష్మి వస్తుందని కనకమ్మ నమ్మకం.

మరునటిరోజు ఉదయం గోపాలం భోంచేస్తూ "అమ్మ నిన్ను శంకరం భార్య, అమ్మగారు చూసి చాలారోజులయిందని చూడాలని అంటున్నారు. ఈవేళ సాయంకాలం, వాళ్ళతో నిన్ను తీసుకు వస్తానని చెప్పేను. అంచేత నాలుగు గంటలకి బయల్దేరి వెడదాం" అన్నాడు. కనకమ్మకి వెళ్ళటమో, మానటమో అర్థం కాలేదు. ఆలోచించింది. గోపాలానికి తెలియకుండా తను అంతకుముందు శంకరంగారి ఇంటికి వెడదామనుకున్నది. జ్ఞాపకం వచ్చింది. గోపాలం ఎక్కడ భోంచేస్తూవున్నదీ తెలుస్తుంది, వెడదామని "అలాగే, దానికేం. నాకుకూడా వాళ్ళని చూడాలనేవుంది. కాని ఆరుగంటలకన్నా తిరిగి వచ్చెయ్యాలి; లేకపోతే వంట అయ్యేటప్పటికి చాలా రాత్రి అవుతుంది" అంటూ తలవూపింది.

గోపాలం, కనకమ్మ శంకరంగారి ఇంటికి రిక్షామీద వెళ్ళేటప్పటికి, నాలుగున్నర అయింది. కనకమ్మకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు ఏమో, సంకరం తల్లీ, భార్యా "లోపలికి రండి, క్షేమమేనా" అని కుశల ప్రశ్నలు వేస్తూ లోపలికి తీసుకు వెళ్ళేరు. గోపాలం శంకరం కోసం మేడ ఎక్కేడు.

కనకమ్మ, కాళ్ళుకడుక్కుని పీటమీద కూర్చుని వుంది. శంకరం భార్య "ఏమండీ పిన్నిగారూ, మీకోడలి వద్దనుంచీ ఉత్తరాలు వస్తున్నాయా! అని మామూలు యోగక్షేమాలు మాటలాడుకోవడంలో ప్రశ్నించింది.

"వస్తూనే వుండి వుంటాయి, రాకపోతాయా? కాని వచ్చినట్లు ఎప్పుడూ చెప్పలేదు మా అబ్బాయి" అని కనకమ్మ నసుగుతూ వుంటే, లక్ష్మి ఎదుటి నుంచి నవ్వుతూ, కనకమ్మ వ్రాసిన వుత్తరం పట్టుకు వచ్చింది కనకమ్మ తన కళ్ళని నమ్మలేక పోయింది. "ఎప్పుడు వచ్చావ్" అంటూ ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

"నేను మీ ఇల్లువదలి ఎన్నిరోజులు అయిందో; నేను ఇక్కడికి వచ్చి సరిగ్గా అన్నే రోజులయింది. కనకమ్మకి వుత్తరాన్ని చూపిస్తూ "ఇదిమీరు వ్రాసిందేనా?" అందిలక్ష్మి.

(56-వ పేజీ చూడండి)

అతిమూత్ర వ్యాధి నెమ్మదించును

మూత్రంలో చక్కెరపోవటం అతిమూత్ర వ్యాధి (DIABETES) అంటారు. ఇది ఎంత ఉపద్రవకరమైన వ్యాధి అంటే, దీని పాలబడినవారు ఆరోజుకారోజు మృత్యువుకు ఆసన్నమౌతుంటారు ఈజబ్బు లక్షణాలలో ముఖ్యమైనవి ఎక్కువగా దాహం, ఆకలి. తరచుగా చక్కెరతోగాని, లేక చక్కెరలేకుండ గాని మూత్రం బయలు వెడలటము, దురద మొదలైనవి. వీనస్ ఛారమ్ అనేక సంవత్సరముల పరిశోధనల ఫలితంగా తయారు కాబడినది. దీన్ని వాడటంవల్ల వేనకు వేలమంది మృత్యుముఖమునుండి బయటపడ్డారు. దీన్ని వాడితే రెండవలేక మూడవ రోజు నుండేమూత్రంలో చక్కెర తగ్గించి. అత్యధిక మూత్రంకూడా నివారిస్తుంది మూడురోజుల తర్వాత మీకు బాగా తేలిక ఇస్తుంది దీనికి పత్యంలేదు. ఇన్‌జెక్షన్లు అవసరం లేదు. వివరములు గల ఇంగ్లీషు కరపత్రానికి వ్రాయండి. ఉచితంగా పంపెదము.

60 బిళ్ళల బుడ్డి ఖరీదు రు. 6-12-0 లు.

ప్యాకింగు పోస్టేజి ఉచితము.

వీనస్ రిసెర్చి లేబరేటరీ, (A. P.),

పోస్టు బాక్సు నెం. 587 కలకత్తా.

(35 వ పేజీ తరువాయి)

కంగారుగా ఇటూ, అటూ చూస్తూ "అవును" అంది కనకమ్మ లక్ష్మిమాటలు అర్థం కాక.

అది గ్రహించి "ఫరవాలేదు లేండి. మీరు వ్రాసిన వుత్తరం ఆయన ముందు చదివేసారు చూపించారు నిన్న," అంది మళ్ళీ నవ్వుతూ. అదేమిటన్నట్టు నివ్వెరపోయి చూసింది కనకమ్మ. లక్ష్మి జరిగిన కథంతా ఏకరవు పెటింది.

గోపాలం లక్ష్మిని పుట్టింటికి పంపుతానని, రిక్షా ఎక్కించి, తిన్నగా శంకరంగారి ఇంటికి తీసుకువెళ్ళేడు. బెజవాడ బస్తీ కాబట్టీ, పేటలు వేరు కాబట్టీ, కనకమ్మకి లక్ష్మి శంకరంగారి ఇంట్లో వున్నట్టు తెలియలేదు. ఈ సుమారు రెండు మాసాలూ గోపాలం, లక్ష్మి, శంకరం ఇంట్లోనే వున్నారు. శంకరం పట్టుపల్ల భోజనం కూడా వాళ్ళింట్లోనే. కనకమ్మకి అనుమానం రాకుండా, ఒకవారం రోజులు మాత్రం ఇంటి దగ్గర వున్నాడు. అక్కడికి వెళ్ళిన వెంటనే గోపాలం మామగారికి, తను ఇల్లుమారినట్లు తెలియచేశాడు. ఇకముందు మామగారిని శంకరం ఇంటి చిరునామాకి జాబులు వ్రాయమని కోరాడు. కనకమ్మ, లక్ష్మికి వ్రాసిన వుత్తరం, తాడేపల్లిగూడెం లక్ష్మి పుట్టింటికి వెళ్ళి, అక్కడ లక్ష్మి నాన్నగారు యీ కొత్త చిరునామాకి తిరిగి పంపగా, లక్ష్మికి నిన్న సాయంత్రం చేరింది. అందుచేత నాలుగురోజులు కాలయాపన అయింది.

గోపాలం ప్రవర్తనలో మార్పుకీ, సెలవు పెట్టడానికి శంకరం సలహా కారణం. కనకమ్మకి కొడుకు పాడవుతున్నాడు అనే అనుమానం కలగడానికి, అందుచేత లక్ష్మిని తీసుకురావాలనే సంకల్పం కలిగించడానికి, "ఎంతైనా తల్లి కాబట్టి కొడుకు పాడవడం చూడలేదు," అని వేసినపన్నుగడ. అన్నీ, శంకరం, గోపాలం తలచిన ఔపక్యంగానే జరిగాయి ఇంచుమించు కనకమ్మ లక్ష్మిని రమ్మని వుత్తరం వ్రాసింది. దానిని బట్టే ఇకముందు, అత్తా కోడళ్ళకు గొడవలు వుండకూడదు న్యాయంగా.

లక్ష్మి అంతా చెప్పి "అత్తయ్యగారూ మీరు మీ అబ్బాయిని పాడయ్యారని సందేహించక్కరలేదు. ఆయన అక్కడ మన ఇంటిదగ్గర లేనప్పుడు ఇక్కడ వుంటూవుండే వారు." అంది సగర్వంగా.

"అయితే ఇది అంతా అబ్బాయి ఆడిన నాటకం అంటావా?" అంది కనకమ్మ వికటంగా నవ్వుతూ. కనకమ్మ ధోరణికి "మళ్ళీ వేరె చెప్పాలా?" అని నవ్వేరు లక్ష్మి, శంకరం భార్య, అమ్మగారూను

కొంత సేపటికి గోపాలం వచ్చి "అమ్మా, ఆరుగంటలు అవుతోంది. రిక్షా సిద్ధంగా వుంది; రా, మళ్ళీ ఇంటికి వెళ్ళేక ఆలస్యం అయిందంటావు." అన్నాడు అతి విధేయుడులా.

"అదేమిటి? మరి లక్ష్మో!"

"ఎందుకు?" అన్నాడు వ్యంగ్యంగా.

"అంత నాటకమూ ఆడి ఎమీ తెలియదు? పాపం! నాచేత అనిపించాలని కాబోసు; లక్ష్మిరాందే నేనూ రాను."

"అయితే శంకరం కర్మకాలిందే! ఇంతకీ లక్ష్మిని తీసుకురాక తప్పదంటావు; అంతేనా?" అన్నాడు గోపాలం ఎప్పుడూ తల్లిమాట జవదాటని వాడికిమల్లే.

కనకమ్మ లక్ష్మి ఒకే రిక్షాలో ఎక్కడం చూసి "నాఫీజుమాట" అని జ్ఞాపకం చేశాడు శంకరం, గోపాలానికి.

"ఎంత?...బిల్లు పంపు. ముఖమాటం ఏమో."

"వృత్తికి ముఖమాటం ఏమిటి? నీ ఒక నెల జీతం."

"ఓస్సి అంతేనా!" అన్నాడు గోపాలం ఇంకో రిక్షా ఎక్కుతూ. ★

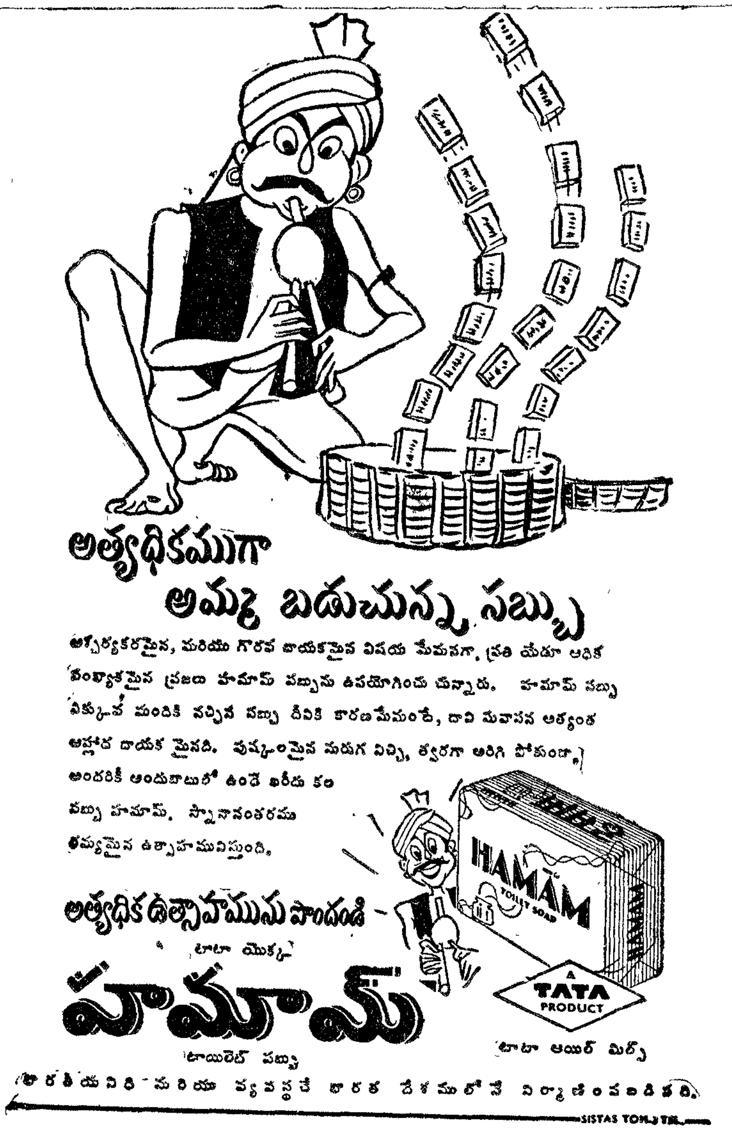

Printed and Published for Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radha Krishna at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street. Madras-1. Editor S. Sambhu Prasad.